

гепатопротекторлық белсенділігі бар екендігін және оның фармакологиялық белсенділігі антиототықтырғыш қасиетіне байланысты екенін көрсеткен [18].

Новаков И.В. және соңғы (2006) ғылымдардың тәжірибелерін қолданып, асқын желден ұлы гепатит ауруында терек бұрышты мен ақ қайың қыртысы фитопрепараттарын гепатопротекторлық қасиетін зерттеп, тәжірибеге алынған жалғыздандыру бауырланды морфологиялық өзгерістер және қанық биохимиялық сұрғыт терек дәрілерін қолданғанда ұлы жергігі ақпандық айналыс болғанын айтты [19].

АК ГОО фитохимияда Қазақстанның көп жерінде өсетін қайың шотын жер белсенді болғанды бір жылдық шотық осында Sabkha Collina Pall. негізінде жаңа осымақ дәрісі – салсоколлин жасалған. Оның химиялық құрамы кофеин, амин қышқылдары, оның ішінде бұрқатар фенолдар қосындыларын тұрады. Осымақтын құрамындағы фармакофорлардың шотында биологиялық белсенділігіне тәуелді және 70%-ті этанолды сызыл тасығанды фармакологиялық белсенділігі, ағын салсоколлин дәрісі субстанциясын ыңғайлықта керттеуге себепші болды [20].

Салсоколлин бауырдың этанолмен желден зақымдауды кезінде пренептині енгізу айқын бауырды қорғау әсер жасап, цитоплазмалық индикаторлық ферменттердің, енгізілген фосфатазының және қабырғалық мембранадағы маркерлерін – тикел сындыра-сылдегеніне, морфологиялық жағынан альтерациялық өзгерістердің төмендегені байқалды [10].

Экспериментальды ұлы гепатит кезіндегі салсоколлин дәрісінің термиялық белсенділігі зерттеліп, оның жануарлардың өмірін ұзартатыны, бауырдағы қабыну, некроз және дистрофиялық процестердің дамуына кесергі жасайтыны, цитоплазмалық және ендотелий аяқтұта ықпал жасайтыны, липидтердің асқын тотыгу-антиотықтырғыш қорғау жүйесіндегі бұзылғысты тежейтіні белгілі болды. Салсоколлиннің гепатопротекторлық тиімділігі салыстырғанда дәрі – ледолонға қарағанда жоғары болды [21,22].

Конакбаева Р.Д. Меирманова Р.Т. зерттеулері созымалы гепатит моделінде салсоколлиннің бауырдағы репарациялық процестерді липидтердің асқын тотықтырғышды, белок және липидті алмасуды қалыпта келтіріп, цитоплазмалық және аяқтұта-тығын, есуу құйрықтардың өмірін суру ұзақтығын көбейтетіні анықталған [23,24]. Авторлардың пікірінше салсоколлиннің гепатопротекторлық әсері биологиялық белсенді заттардың оның ішінде флавоноидтардың, амин қышқылдарының, көмірсулардың әрекетіне байланысты. Салсоколлиннің жамылды ол әсері клиникалық зерттеулер кезінде де тіркелген. Салсоколлин созымалы гепатит пен бауыр циррозының кешенді терапиясында дәлелді ол әсер берген, және оның аталған ауру-

лар кезіндегі антиоксиданттық белсенділігі дәлелденді. Салсоколлинмен емдеу барысында ол шығару жолдарында дискинезиямен ауыратын науқастар саны азайды, қолданылатын ендотелийлік препарат еке ұшырады [25].

Гришак Г.М. (2001) экспериментте салсоколлинмен егуінің енділігі дәрілік гепатиттегі тиімділігін шығарған [26].

Әкіме туберкулез емінің тиімділігін көтеру фитотерапияның маңызы міндеті болып табылады. Оны шешуге үйкен мал кешенді емге берілген, ол комбинированный ем мен патогенетикалық терапиядан тұрады [27].

Соны жылдары әлемде туберкулездің кешенді еміндегі түріне, оның бірінің негізінде фитотерапияға үйкен қолданылады [28,29,30,31,32,33,34].

Әкімдік дәрілерін қолдану арқылы химиялық дәрілердің гепатотоксикалық реакциясын алдын алуды және жоюды маңызы зор [35,36].

Катикон О.Ю. соңғы (2002) экспериментті және клиникалық зерттеулерден кейін таласты дәрісінің өкіме туберкулез науқастарының биохимиялық бауыр көрсеткіштеріне және әсер беретіндігі анықталған [37].

Экспериментті жануарларда өсімдік дәрісі не-фронтиті туберкулезге таластық терапиямен қатар тағайындау гепатотоксикалық терапиямен алдында ол әсер берген. Нефронтитті әсері антиотықтырғыш, мембраностабилизациялық әрекет жасайтыны биологиялық белсенді заттарға, әсіресе фенолға байланысты болды [38].

Equisetum алуансыз L. сындығының in vivo айқын бауыр қорғау белсенділігі бар, бұл дәріні бауыр аурулары кезінде болмағанды үйкен гепатопротектор есебіне қолдануға болады [39].

Өкіме туберкулез науқастарының антибиотикалық да полихимиотерапиясының құрамына қызғылт семізот фитопрепаратын қосу гепатотоксикалық әсерлерді азайтады, ал қызғылт семізотты руминнің дәрісімен бірге тағайындаған туберкулез науқастарында гепатотоксикалық әсер байқалмаған. Бұл әсер өкіме туберкулезі науқастарындағы қанық антиотықтырғыш, антиотықтырғыш және антиотықтырғыш қасиеттерінің күшеюі есебінен іске асады [40,41].

Орманов Н.Ж. және соңғы (2004) құрамында жалбыз жапырағы (Folia menthae ripentia), ащы жуан шөбі, жолжелең жапырағы (Folium plantaginis), Ситник жерар шөбі (Urtica Gerard L. herba), елпінғы текті Кохр шөбі (Kochia Scroptus herba) бар паниуалдың фитопрепаратының гепатопротекторлық әсерін бауырдың изониазидпен зақымдауында зерттеп, нәтижесінде паниуалдың фитопрепаратының бауырдың изониазидпен зақымдауына гепатопротекторлық әсерінің бар екенін

деревен, бұр киеетини бұыр жасушалануың биологиялык мембрисина стабилизациялык асер етп, микросомлардын кымети позитивті реттеп, антиреакция және антигипоксикарныи киеетке не ескені демеулер. Фармакотерапиялык киеетті бойынша наушаланган дерісін пилдирті рушани дерісін жолары [42]

Сопамеи, дабетке шолу осылдктеп жасилган дерісін, оныц ынгие отандык дері еилеколинніи адыкы гепатопротекторнык асер жасилган

ӘДЕБИЕТ

1. *Нурлы Д.А., Қыдырқин А.С., Габриелли Д.Н. и др.* Гепатопротекторное действие пролонгированных алмагана и алмагит евини еструктури - демеушанушан асылыгы // *Химико-фармацевтический журнал*. - 2004. - Т.38. - №3. - С. 19-25.
2. *Лозко А.Е.* Гепатопротекторы или цитопротекторы // *фармации Казхастаи, епециальный науук*. 2004 - С. 27-30.
3. *Жорухишва С.А., Шидуршва В.С.* Гепатопротекторные свойства фитопрепаратов // *Вестник ЮКМА*. - 2003. - №12-13. - С. 179-183.
4. *Рухманов А.К.* Острые токсические поражения печени и лечение его «Алжигитном» // *Материалы международной научно-практической конференции «Обобщенные действия лекарственных средств, мониторинг, фармаконадзор»*, Алматы, 2004. - С. 132-137.
5. *Рухманов К.Д., Зординова К.А., Курманова В.С.* Выпущенный, проблемы рационального использования лекарственных средств с содержанием фитотерапевтики в Казхастаи // *фармации Казхастаи, епециальный науук*. 2004. С. 50-51.
6. *Дурашев С.* Лекарственные растения при заболеваниях печени // *Урал*. - 2003. - №12. - С. 58-59.
7. *Сарыпханов А.С., Вельмутовский А.Н.* Новые гепатопротекторы природного происхождения // *Экспериментальная и клиническая фармакология*. - 1995. - Т.58. - №1. - С. 8-11.
8. *Алжанов С.С.* Токсикологические свойства и гепатопротекторная активность, оксима пипостробина // *Фармация Казхастаи, епециальный науук*. 2004. С. 48-49.
9. *Хархасян Д.А.* «Фармакология», «ТЭОТАР-МЕД», Москва, 2002. - 728с.
10. *Гуркина Г.М., Мухамбетов Д.Д., Шайдаров М.З.* Влияние «Салесколина» на функциональное состояние печени // *Фармации Казхастаи, епециальный науук*. 2004. - С.39-41.
11. *Рыпакши А.В., Сарыпханов А.С., Чураш В.С., Буракина В.Н., Фролов В.Н.* Гепатопротекторы препятствуют токсическому действию циклофосфана на печень крыс при ССЛ4-гепатите // *Экспериментальная и клиническая фармакология*. - 2005. - Т.68. - №2. - С. 47-50.
12. *Абдуллин Ц.Н., Геворкян Э.С., Мисеян С.М., Оганесян К.Р., Киракосян К.А.* Влияние корня солодки голой на показатели периферической крови в динамике вибрационного воздействия // *Бюллетень экспериментальной биологии и медицины*. 2005. - Т.140. - №8. - С. 164-168.
13. *Юсупов Н.В., Байдулин С.А., Арыстанова Т.П., Жакыпова З.М.* Солодковый корень и возможности его использования в медицине // *Астана медициналык журналы*. - 2002. - №1. - С. 11-13.
14. *Айнабаева Ш.К.* Новый комбинированный препарат на основе экстракта корня солодки // *Фармация Казхастаи*. 2005. - №5. - С. 25-27.
15. *Арыстанова Т.А., Шукырбекова А.Б., Айнабаева Ш.К., Филипович Г.С.* Новый комбинированный лекарственный препарат на основе сухого экстракта корня солодки // *Астана медициналык журналы*. - 2005. - №2. - С. 160-163.
16. *Айнабаева Ш.К.* Изучение антиоксидантной, гепатопротекторной активности нового лекарственного препарата «Биласкин» при остром токсическом гепатите // *Вестник ЮКМА*. 2005. - №1-2. - С. 178-180.
17. *Айнабаева Ш.К.* Исследования спешифической активности комбинированного лекарственного препарата корня солодки при хроническом токсическом гепатите // *Вестник ЮКМА*. 2005. - №1-2. - С. 181-182.
18. *Кусанова Д.Д., Байкушев Н.В., Назаров У.Б. и др.* Фармакологические свойства фенольного фракции *Rorulus Valamifera* L. // *Фармация Казхастаи, епециальный науук*. 2004. С. 47-49.

19. Познов В.В., Лежнева М.К., Кудрякова А.Т. и др. Исследование гепатопротекторных свойств фитопрепаратов тополо и березы // Астана медициналык журнлы. - 2006. - №1. - С. 136-138.
20. Ахмедов С.М. и др. Гепатопротекторное и антиоксидантное средство. Патент РК №5696. Спубл. 15.08.1998.
21. Удальцова Н.С., Витфенцев К.М., Варшавский Б.В. и др. Сравнительная оценка эффективности силикозалина и дегидрола при экспериментальном токсическом гепатите // Поиск и создание методов получения фитопрепаратов. - Алматы. - 1997. - С. 322-327.
22. Междуродова Р.Т., Виссарионов Д.Д., Аксенова Г.Ш. и др. Терапевтический эффект, силикозалина при экспериментальном токсическом гепатите // Человек и лекарство: тезисы докладов VI Российского национального конгресса. - М., - 1999. - С.50.
23. Ковалевская Р.Д., Междуродова Р.Т. Клинико-экспериментальное изучение эффективности силикозалина - нового гепатопротектора растительного происхождения // Человек и лекарство: тезисы докладов VII Российского национального конгресса. - М., 2000. - С.506-507.
24. Рахимов К.Д. Фармакологическое изучение природных соединений Казахстана. - Алматы, 1999. - 272 с.
25. Ковалевская Р.Д. Создание интравенных растворов при хронических гепатитах и циррозах печени в процессе лечения растительным гепатопротектором. Автореф. ... канд. мед. наук. Киргизия, 2004. 24 с.
26. Гурчаев Г.М. Гепатопротекторная активность сугилепа и силикозалина. Автореф. дис. ... канд. мед. наук, Астана, 2001. 24 с.
27. Убайдуллаев А.М., Ташигулатов Ф.К. Фитотерапия в комплексной терапии туберкулеза легких // Проблемы туберкулеза - 2008. - №3. - С. 3-6.
28. Бардагов О.Д. Фитотерапия больных легочным туберкулезом. - СПб., 1999.
29. Виноградов Т.Н. Фитотерапевтические аспекты и совершенствование терапии туберкулеза // Актуальные проблемы комплексной терапии больных туберкулезом в современных эпидемиологических условиях. СПб. 1996. - С. 32-34.
30. Казаринова Н.В., Каченко К.Г. Лекарственные растения в лечении разных форм туберкулеза // Растительные ресурсы. - 2000. - Т. 36, вып. 1. - С. 92-106.
31. Сафонов М.Ю. Разработка профилактических и лечебных противотуберкулезных средств для детей // 4 Российский национальный конгресс «Человек и лекарство» Тезисы докладов. - М. 1997. - С. 204
32. Тарасова К.Т. Фитотерапия в клинике туберкулеза // Большой целевой журнал о туберкулезе. - 1997. - № 7-8. - С. 47-50.
33. Убайдуллаев А.М., Ташигулатов Ф.К., Казаков К.С. Нетрадиционные методы в повышении эффективности комплексного лечения деструктивного туберкулеза легких. Методические рекомендации. Ташкент. 2003. - С. 8.
34. Исламов М.М., Мискин В.Г., Коржов В.И. Патогенетическое влияние фитотерапии на эффективность антибактериальной терапии больных туберкулезом легких. III съезд науч. мед. ассоц. фитиатров. Екатеринбург. - С. 45.
35. Королева Л.Р. Современные гепатопротекторы // Рос. мед. журн. - 2005. - № 2. - С. 35-38.
36. Седых Н.Х., Абдошина О.В. Фитотерапия в лечении туберкулеза легких // Материалы VIII Российского съезда фитиатров. - М., 2007. - С. 508.
37. Капкова О.Ю., Асенов Б.М., Визерингулова М.А. и др. Использование гепатопротектора растительного происхождения галстены при поражениях печени туберкулезными (экспериментально-клиническое исследование) // Проблемы туберкулеза - 2002. - № 4. - С. 32-36.
38. Монахов А.Г., Абзаидов Е.А., Лемза С.В., Никитин С.М. Влияние нефрофита на течение гепаторенального синдрома, вызванного комплексом прогипоноу-туберкулезных средств // Проблемы туберкулеза - 2006. - № 6. - С. 36-39.
39. Колосцев Н.Э., Михалев Л.К., Шейкин В.В. Гепатопротекторные свойства хвоща полевого // Журнал «Фармация» - 2005. - №4. - С. 3-6.
40. Орманова Л.Н. Влияние фитопрепаратов роднолы розовой и рувиины на гепатотоксические реакции при полихимиотерапии больных туберкулезом легких // Медицина и экология - 2005. - № 4. - С. 75-77.
41. Орманова Л.Н. Влияние фитопрепаратов роднолы розовой и рувиины на свободнорадикальное окисление липидов при полихимиотерапии больных туберкулезом легких // Медицина и экология - 2006. - № 4. - С. 54-56.
42. Орманов Н.Ж., Орманов Т.Н., Садыкова Г.С., Жакылбекова Г.С. Эффективность пантотамидина при гепатопанном гепатите // Астана медициналык журнлы. - 2004. - №3. - С. 138-141.